

bok recensionier

Mycket användbar bok i det praktiska folkhälsoarbetet

SVEN BREMBERG (RED)

Barnrapporten. Kunskapsbaserat folkhälsoarbete för barn och ungdom i Stockholms län

CBU, Samhällsmedicin, Stockholms läns landsting 1998.

I takt med växande kunskapsmängder på de sociala och medicinska fälten ställs i ökande grad krav på sammanfattande översikter och analyser. Det rådande ekonomiska läget och en tilltagande insikt om vikten av kvalitet i preventivt arbete reser också krav på att insatserna måste ha dokumenterad effekt. En första förutsättning för detta är att problempanoramata är känt och kartlagt.

För ett effektivt folkhälsoarbete behövs med andra ord ett vetenskapligt angreppssätt. Ett betydelsefullt steg i denna riktning har tagits av ett antal forskare vid Centrum för Barn- och Ungdomshälsa i Huddinge, som under redaktörskap av barnhälsovårdsöverläkare Sven Bremberg har utarbetat "barnrapporten". Ambitionerna med boken har varit flera: att redovisa basdata om hälsa och hälsorisker för barn i Stockholms län, att sammanfatta kunskaper om vetenskapligt belagda preventiva insatser och att visa hur man kan gå till väga i ett fortlöpande kartläggningsarbete.

Det är ett brett grepp på barns hälsa som tagits, även om fokus ligger på psykosociala aspekter och på sådant som åtminstone delvis kan påverkas. Under "kroppslig ohälsa" behandlas t ex nyföddhets-sjukdomar, plötslig spädbarnsdöd, missbildningar, olycksfall, infektioner, astma, allergi och karies. Psy-

kisk ohälsa diskuteras i relation till spädbarnsperiod, förskoleålder och skolålder. Vidare behandlas utvecklingsstörning, depressioner och självmordsbeteenden, ätstörningar, barnmisshandel, mobbing, brottslighet mm. Framställningen tar också upp faktorer som kan påverka hälsan i vuxen ålder, dvs rökning, alkoholkonsumtion, sexualitet och fysisk aktivitet.

Det är alltså inte bara ett ämnesmässigt utan även åldersmässigt brett perspektiv som anlagts i rapporten. Avsnitten är i princip uppbyggda kring prevalensuppgifter, sociala skillnader, riskfaktorer och prevention. Varje kapitel avslutas med en kort sammanfattning. Förslag till hur problempanoramata och dess förändringar kan mätas presenteras i form av indikatorer, t ex andel döda i nyföddhetsperiodens sjukdomar eller andel barn med födelsevikt under 2500 gram. Sådana siffror är relativt lätta att få tag i, är objektiva och ger möjlighet att följa förändringar över tid.

Barnens sociala position definieras i termer av skillnader mellan bostadsområden, inte socialgruppskillnader. Med detta sätt att mäta finner man fortfarande påfallande skillnader mellan gynnade och mindre gynnade områden, kanske mer påfallande än om man använt en traditionell social-gruppsindelning. Områdeskaraktäristika har också fördelen att vara påverkbara på ett helt annat sätt än enskilda familjers utbildningsnivå och sociala status.

Framställningens genomgående ambition har varit att enbart presentera hållbara fakta och vetenskapligt belagda risker och interventionsmöjligheter. En stor del av de många referenserna härrör från internationell litteratur. Boken kan användas på flera sätt: som kunskapskälla om hälsoläget i Stockholms län, som inspirationskälla för interventioner och som databas över relevanta referenser. Den ger vederhäftiga orienteringar på många områden. Det kan finnas enskildheter som en läsare kanske inte alltid instämmer i, men sådant kan bero på att man inte tagit del av samma litteratur.

Boken vittnar om det stora arbete som lagts ned. Den har troligen varit svår att skriva men är lätt för läsaren. Det är alltså inte en sådan bok som är lätt att skriva men nästan omöjlig för läsaren att ta till sig. Därför bör den kunna bli verkligen användbar i det praktiska folkhälsoarbetet inom kommuner och landsting. Man kan också hoppas att den kommer att inspirera andra landsting till liknande insatser.

Dagmar Lagerberg

Om kommunikation för vårdutbildningar

HILDE EIDE, TOM EIDE

Omvårdnadsorienterad kommunikation. Relationsetik, samarbete och konfliktlösning

Lund. *Studentlitteratur* 1997, 291 sidor.

Kommunikation inom hälso- och sjukvården är en färdighet som, med rätta, betonas mer och mer inom såväl grundutbildning som fortbildning. Författarna två huvudteser är att kommunikation är en viktig förutsättning för god vård, och att kommunikation är en färdighet som kan läras och utvecklas. Boken riktar sig i första hand till sjuksköterskor, men innehållet är i hög grad också relevant för andra professioner inom vården.

Boken, som är en lärobok, inleds med en mycket välskriven översikt över ämnet, därefter har den indelats i två huvuddelar, en teoretisk och en praktisk. Bokens första del behandlar kommunikationsteori, relationsteori och coping- eller bemästringsringsteori. Bokens andra del handlar om speciella kommunikationsfärdigheter, bland annat aktivt lyssnande, förmedling av information, samt hur man kan och bör handskas med speciellt besvärliga kommunikationssituationer.

Kapiteln i den praktiska delen är mycket pedagogiska och relevansen görs hela tiden klar med verklighetstrogna exempel. Speciellt nyttig är distinktionen mellan informations- och reflexionsfrågor. Med informationsfrågor avses frågor som är lämpliga att använda för att få fram fakta och övrig konkret information. Patienten förväntas att veta svaren på frågorna och svara ärligt. Reflexionsfrågor är däremot frågor som är mer lämpade för att få patienten att tänka och känna efter hur han eller hon upplever sin situation. Reflekerande samtal kan vara ett sätt att hjälpa patienten att dela med sig av sina reflexioner när de brottas med svåra känslomässiga eller existentiella angelägenheter, t ex hur det känns att ha fått en svår diagnos.

Den teoretiska delen är ibland något mer svårsmält. Dessa kapitel är naturligtvis viktiga, men en del av det som skrivs kan för både sjuksköterskestuderanden och utbildade sjuksköterskor te sig något verklighetsfrämmande. Detta gäller t ex både avsnittet om

omvårdnadsorienterad kommunikation och avsnittet om omvårdnadsrationalitet. Här skulle ett mer konkret språkbruk vara till stor hjälp för läsaren. Frågan är om icke dessa två avsnitt snarare hör hemma i en fördjupande bilaga. Vad gäller närhetsetiken, som utgör bokens etiska fundament, är relevansen uppenbar. Men närhetsetiken, bl a så som den formuleras av filosofer som Løgstrup och Lévinas, är hopplöst otillräcklig. Detta framgår med all tydlighet när prioriteringens dilemma tas upp i det avslutande kapitlet.

Boken är översatt av Inger Almqvist och heter på norska "kommunikasjon i relasjon". Samhandling, konfliktlösning, etik" (Oslo: ad Notam Gyldendal, 1996). Den svenska titeln är klart bättre. Här antyds dels vem som är bokens primära målgrupp (vilket antyds med ordet "omvårdnad"), dels det något begränsade etiska perspektivet (vilket antyds med ordet "relationsetik"). Vid översättningen av texten har Almqvist varit den norska texten trogen, och, när detta varit påkallad, har hon kompletterat med fotnoter som refererar till motsvarande svenska förhållanden.

Boken, "Omvårdnadsorienterad kommunikation. Relationsetik, samarbete och konfliktlösning", är en mycket användbar inledning till detta tvärvetenskapliga utbildnings- och forskningsämne. Den rekommenderas!

Tore Nilstun

Alarmerande siffror om narkotikamissbruket

ANNA FUGELSTAD OCH ROVAN RAJS

Narkotika ett livsfarligt beroende

Forskningens Frontlinjer. Nora, *Bokförlaget Nya Doxa*, FRN, 1998.

Under 1990-talet visar färsk statistik att narkotikamissbruket ökar liksom de narkotikarelaterade dödsfallen. Året 1995 hade Sverige enligt EU:s statistik det näst högsta antalet narkotikarelaterade dödsfall i förhållande till sin folkmängd. Danmark var det land som uppvisade ett högre antal dödsfall. I många av de europeiska storstäderna har det skett en kraftig ökning av antalet heroinmissbrukare. I vårt land och

i de övriga skandinaviska länderna är det främst i de övre samhällskretsarna som kokain återfinns. Västvärlden har ett stort och allvarligt folkhälsoproblem i och med dessa alarmerande siffror. Gruppen utsatta i den medicinska och sociala farozonen består av många unga. Det behövs mycket fakta och bearbetning av attityder. Därför är boken "Narkotika ett livsfarligt beroende" som är skriven av psykologen och narkotikaexperten Anna Fugelstad och Rován Rájs, professor i rättsmedicin angelägen i folkhälsoarbetet. Boken belyser området med siffror och forskningsresultat, ger trender och framtidsutsikter, diskuterar det stora behovet av sorgearbete för anhöriga och avslutas med en fallstudie om narkotikamissbrukets nedbrytande och dödliga förlopp.

Boken fyller sina syften att utifrån ett svenskt perspektiv beskriva narkotikaproblemet och speciellt redogöra för orsaker till dödsfall i samband med användning av olika narkotika. Som narkotika klassas i boken "Sådana beroendeframkallande preparat vars icke-medicinska användning världssamfundet lyckats ena sig om att alla länder skall förbjuda" (sid 21). I boken beskrivs främst de droger som används mest i vårt land och med icke-medicinsk användning såsom opiater (morfin, heroin och metadon), centralstimulerande ämnen (amfetamin och kokain) och cannabis. Multifaktoriella faktorer är viktiga att beakta vid dödsfallen. En förklaring som författarna tar fram till den höga dödligheten kan vara att narkomaner i Sverige ofta har ett sidomissbruk av alkohol och/eller lugnande tabletter (främst bensodiazepiner), något som ökar risken för livshotande förgiftningsfall. Utan att författarna gör anspråk på att ge en fullständig verklighetsbeskrivning tar de upp följande fyra olika kategorier som karakteriserar sambandet mellan narkotika och dödsfall: förgiftning/intoxikationer; organskador och sjukdomar; miljö och livsföring; samt psykisk påverkan och beteendeförändringar. De omfattar såväl akuta förgiftningsfall och sjukdomar relaterade till långvarig narkotikaanvändning. Det har till exempel skett en ökning av andelen amfetaminmissbrukare som dör till följd av olika somatiska sjukdomar, främst hjärt- och kärlsjukdomar.

I boken diskuterar författarna några centrala begrepp inom området såsom legalisering av narkotika, social utslagning som ett resultat av narkotikamissbruk och ökad dödlighet på grund av tillgänglighet av narkotika. Det finns tendenser från vissa länder inom EU till att vilja avkriminalisera och legalisera missbru-

ket. Andra trender som kan påverka utbredningen av narkotika i Sverige är förändringar i Östeuropa, främst i Sovjetunionen, liksom vårt medlemskap i EU med minskad gränskontroll, introduktion av nya droger (t ex androgena anabola steroider, ecstasy, rökheroin, ökad användning av LSD) samt utslagning/utlösning från arbetsliv och socialt nätverk. Författarna menar att den största faran med legalförskrivning av narkotika är att missbruket blir permanent, missbruket sprider sig, samt att det förebyggande arbetet försvåras. I det långa loppet leder detta till fler dödsfall.

Författarnas egen undersökning visar att det är speciellt riskfyllt att avgifta heroinister som saknar motivation att sluta med sitt narkotikamissbruk i och med att det ökar risken för återupptagande av drogen i anslutning till en tidsperiod av uppehåll och sänkt opiattolerans. Vid livshändelser utöver det normala (t ex skilsmässa, dödsfall i nära omgivningen) finns alltid risk för återfall och eventuell dödsfall. Statistik visar att heroinmissbrukare som deltar i metadonbehandlingsprogram har en mycket lägre dödlighet än de heroinmissbrukare som inte genomgår denna behandling. En beskrivning av HIV-epidemin hos narkotikamissbrukarna och dess konsekvenser penetreras.

Boken är lättillgänglig och lättläst och kan varmt rekommenderas till det lokala folkhälsoarbetet. Klientperspektivet måste beaktas mer vad gäller narkotikamissbrukares och andra utsatta gruppers behov. Folkhälsoarbete för utsatta grupper i vårt samhälle skulle därför behöva fortlöpande faktaunderlag från tvärvetenskaplig forskning och denna bok är en bra start till detta folkhälsoarbete med en utsatt grupp.

Solvig Ekblad

Att förändra hälsobeteende - ett pedagogiskt perspektiv

ANNA-KARIN GRANBOM

Att motivera till hälsa

Studentlitteratur, 1998

Enligt författarens förord är avsikten med boken att ge pedagoger inom olika områden och personer som har att göra med människors förändringar och beteenden ökad förståelse och vägledning i ämnet moti-

vation. Författarens tanke är att boken också skall kunna fungera som kurslitteratur i olika sammanhang. Författaren skriver i förordet att motivation är en förutsättning för framgång i aktiviteter inom friskvårdsämnen och andra ämnen som har med förändring av beteenden att göra. Författaren menar att det vid sådana tillfällen är värdefullt, intressant och relevant att ha kunskap om fenomenet motivation. Hon menar att motivation har en central betydelse för ett 'bra' liv och att det av den anledningen är värdefullt att känna till principerna för hur man motiverar rent praktiskt och inte fastnar i de teoretiska kunskaperna om motivationen.

Författaren redovisar ett flertal olika motivations-teorier och begrepp, (t ex inre och yttre motivation, primär och sekundär motivation, prestations- och maktmotiv, sociala och kognitiva motiv, beteendemodifikation) samt behovens hierarki enligt Maslow i de båda inledningskapitlen. Denna genomgång är enligt min uppfattning grundlig, saklig och tydlig. I nästa kapitel Motivationsarbete i praktiken går författaren in på komponenter i motivationsarbetet som har betydelse i den praktiska situationen. Även här är redovisningen tydlig och klar men saknar praktiska exempel vilket jag tror skulle ha underlättat för den läsare som vill förstå hur man kan omsätta kunskaperna i praktisk handling. En fördel kan vara att boken används i studiecirkel, utbildning etc där man just diskuterar praktisk tillämpning utifrån det egna konkreta arbetsområdet.

I de båda sista kapitlen Redovisade behov och Erfarenheter kontra teorier utgår författaren från synsätt/erfarenheter från yrkesverksamma friskvårds- pedagoger samt deltagare i friskvårdsaktiviteter. Även här är beskrivningen grundlig och detaljerad utifrån viktiga delar i det motivationsarbete som författaren beskriver att pedagoger är inbegripna i, som t ex egenskaper och förhållningssätt hos pedagogerna, budskapet, tillvägagångssätt, samarbete.

Det är givetvis positivt när ett ämne - som i detta fall - motivation - redovisas grundligt utifrån ett flertal såväl teoretiska som erfarenhetsmässiga perspektiv. Jag kan ibland uppfatta materialet som aningen osmält, dvs det är en omfattande genomgång där författaren inte prioriterat vissa begrepp och infallsvinklar. Boken avslutas t ex med en sammanfattande sammanställning av 35(!) grundstenar för motivationsarbete. Min bedömning är att boken bäst används i diskussionssammanslagning där deltagarna dels drar

praktiska slutsatser av hur de teoretiska kunskaperna kan omsättas, dels ytterligare bearbetar materialet genom att sammanfatta vilka principer som är de mest väsentliga. Perspektivet i boken som jag uppfattar det är genomgående pedagogen i förhållande till individuellt motivationsarbete, dvs samtalet mellan en pedagog och en individ. Detta belyses inte i ett vidare sammanhang, ex ett samhällsperspektiv. Även detta är angeläget att diskutera i utbildning, studiecirkel etc. Boken torde också fungera bra som en uppslagsbok där man kan slå upp och läsa om olika begrepp inom huvudbegreppet motivation som enligt min bedömning snarare är ett paraplybegrepp än ett klart teoretiskt definierat begrepp.

Boken avslutas med ett kinesiskt ordspråk - väl värt att begrunda:

"När förändringens vindar blåser bygger de flesta vindskydd.

Bara ett fåtal bygger väderkvarnar."

Elisabeth Arborelius

Barn som far illa - ett dilemma för forskaren

DAGMAR LAGERBERG

Barn som far illa - ett dilemma för barnhälsovården?

Barnhälsovården, Akademiska barnsjukhuset, Uppsala. 272 sidor.

Sociologen, docent Dagmar Lagerberg har genomfört en totalundersökning av BVC-sjuksköterskornas förmåga att spåra barn som far illa. Det är svårt att tänka sig någon annan forskare i vårt land som skulle ge sig in på ett sådant gigantiskt projekt helt själv. Hur som helst skulle man nog välja ett strategiskt val av områden med BVC-centraler snarare än en totalundersökning. Dagmar Lagerberg är en utomordentligt skicklig forskare, så hennes rapport utgör en väl-skriven och tänkvärd läsning, men för vem?

Lagerberg har problem med undersökningen som kan sammanfattas med tre ord: Det Stora Bortfallet! Nära hälften av formulären blev obesvarade, och i fyra av tio av de besvarade formulären redovisas inte ett enda barn som far illa! Lagerberg får fram en prevalens under en vecka i maj 1996 om 1,5% barn som

sjuksköterskorna "...kände oro inför". En väsentlig del av rapporten ägnas åt att visa att prevalenstalet borde varit högre, dvs att "...barnhälsovården, trots vad som allmänt antas och trots att den kommer i kontakt med så gott som alla förskolebarn, *inte* har fullständig kännedom om barn som far illa" (sid 245). Barnhälsovården skulle också hittat flera riskbarn om de hade haft kompetensen!

Undersökningen är självfallet högst relevant. BVC-sköterskorna etablerar tidigt en jämförelsevis tät kontakt med föräldrar och barn, både i hemmet och på BVC, en kontakt som glesas ut vid fem-årsåldern. Här finns många förebyggande insatser att genomföra som stöd för föräldraskapet - och mycket tyder på att sådana insatser genomförs, i olika grad i olika delar av landet. Men är det en myt att barnhälsovården har förmåga att upptäcka riskbarnen, som Lagerberg påstår? Har hon empirisk täckning för ett sådant påstående?

Den svåra frågan att besvara är om den funna prevalensen är för lågt räknad? Det förefaller som Lagerberg förberett sig på att hitta barn som far illa i massupplaga. I den rejält tilltagna men i övrigt välskrivna kunskapsöversikten i början av boken laddar författaren upp med ackumulerad kunskap om i första hand hur barn bör omhändertas för samhällsvård vid föräldrars omsorgsbrister. Här saknas för balansens skull översikter om internationellt och nationellt framväxande pedagogiska förebyggande program då riskbarn upptäckts. Man undrar om Lagerberg vill se fler barn i samhällsvård oavsett prevalensens storlek.

En väsentlig del av kunskapsöversikten behandlar frågan hur man ska bedöma om barn far illa. Det är ett viktigt avsnitt och Lagerberg utvecklar en egen modell för bedömning som hon tyvärr inte själv prövar. I stället lämnas i undersökningen ansvaret för kriterievalet delvis över till sjuksköterskorna via en bingeformulär som skall fyllas i inom en begränsad tidsram. Undersökningen visar därmed upp brister både vad gäller reliabilitet och validitet, brister som Lagerberg redovisar självkritiskt och forskningsmässigt professionellt. Det är möjligt att BVC-sköterskorna skulle vara mer tillförlitliga i sina bedömningar om de fått utbildning på instrumentet och tid över för ifyllandet. Man får en känsla av att det ibland blev en övermäktig arbetsbörda för dem. Allt talar således för att man genomför ett begränsat projekt på ett urval av BVC-centraler, där sköterskorna får tid över för att spåra riskbarnen i sitt upptagningsområde enligt

Lagerbergs modell.

Frågan om 15 riskbarn av 1.000 förskolebarn (1,5%) är ett för litet prevalenstal ska sättas i jämförelse med andra siffror. I det här sammanhanget är det intressant att jämföra med Socialstyrelsens nyutkomna rapport om anmälningar till Socialtjänstens Familj- och Individ - Omsorg (SoS 1998:4). Antalet anmälningar om övergrepp i en kommun beräknas till mellan 10 och 50 barn per 1.000 i åldern 0 - 12 år (Siffrorna kan variera beroende bland annat på kommunstorlek och typ av kommun). De flesta anmälningarna som redovisas i Socialstyrelsens undersökning kom från skolan, dvs anmälningarna rörde främst barn i skolåldern. I rapporten redovisas också internationella siffror: 3 barn per 1.000 i Belgien, 5 per 1.000 i Holland, 14 per 1.000 i England, 43 per 1.000 i USA, osv. Siffrorna återspeglar givetvis olika välfärdssystem och olika staters beredskap att upptäcka barn som far illa. Internationellt visar också många undersökningar att cirka hälften av anmälningarna brukar läggas ned på grund av att övergreppen mot barnen inte kunnat styrkas. Om vi noterar att de flesta anmälda barnen är i skolåldern i Socialstyrelsens redovisning, så framstår Lagerbergs prevalens som mycket hög i internationell jämförelse. Förskolebarnen som BVC-sköterskorna oroar sig för överstiger med råge vad man upptäcker i Belgien, Holland och England. I Socialstyrelsens rapport drar man slutsatsen att: "...Mycket talar för att den jämförelsevis höga *nivån* på barnavårdsanmälningar och ansökningar i Sverige är ett uttryck för att vi värnar om barns bästa och reagerar på signaler på motsatsen, snarare än att de oftare skulle leva med svåra brister i hemmiljön" (ibid, sid 46).

Med detta resonemang kommer vi fram till en slutsats som snarare pekar på motsatsen till Dagmar Lagerbergs egen, nämligen att barnhälsovården är en god plattform för att upptäcka barn som far illa och att BVC-sköterskorna är utomordentligt väl professionellt rustade att upptäcka riskbarnen. Det skulle således inte vara någon myt att barnhälsovården är en språngbräda för förebyggande arbete med vårt samhälles yngsta riskbarn och deras föräldrar. Det återstår bara att ge personalen förutsättningar att arbeta med dem som de tidigt upptäcker.

Men det ska dock slutligen erkännas att statistiken på detta område är mycket osäker, i det fallet har Dagmar Lagerberg rätt. Vi väntar på den prevalensundersökning som Lagerberg gör med sin egen

definitionsmodell för att upptäcka barn som far illa i ett begränsat antal upptagningsområden och med väl förberedda BVC-centraler, som inom ramen för projektet skulle få tid att utveckla förebyggande arbetsmodeller med de barn och familjer som de upp-täcker.

Under tiden läser vi denna rapport som ett histo- riskt exempel på hur man hanterar empiriskt material forskningsmässigt med stort bortfall. Barn som far illa är uppenbarligen i första hand inget dilemma för barn- hälsovården, utan för forskaren.

Sven Hessle

Även läkare behöver "empower- ment"

BARBRO DAHLBOM-HALL, BIRGIT JAKOBSEN

Lära läkare förändra för att få sjukvården med sig

En fantastisk bra bok. Åter igen har Barbro Dahl- bom-Hall (denna gång tillsammans med civil- ingenjören och beteendevetaren Birgit Jacobsson) lyckats fånga läsaren och slå an de riktiga - som vi ser det - ackorden.

Vi tycker att författarna har tagit ett bra grepp att skriva i en personlig stil dvs riktat till oss som läsare. Vi tycker också att det är oerhört viktigt att de - dvs författarna - fokuserar på engagemanget hos läkarna i första hand och inte på sparbetning och kronor. Det finns i boken ett centralt budskap till sjukhusled- ningen: den borde vara den kraft som smälter sam- man de olika intressena (patienternas, politikernas, personalens) och det tycker vi är ett oerhört menings- fullt budskap.

Boken betonar bland mycket annat även den egna förändringsviljan och det är naturligtvis mycket vik- tigt att denna uppmärksammas - "Ledarskap är även den enskildes ansvar". I boken finns ett antal utmärkta exempel för att åskådliggöra detta budskap och vi tycker att de är väl valda speciellt för läkargruppen.

Decentralisering är ett tema som återkommer och vi tycker att det ligger rätt i tiden även om ordet är

slitet. Nu vill vi snarare sammanföra det med begrep- pet självstyrande grupper och liknande.

Det finns en del ytterligare tips för sjukhusledninga- rer som vi tycker är särskilt viktiga att lyfta fram, bland dessa framför allt att sjukhusledningarna bör använda sina centrala stabskompetenser mer aktivt på klini- kerna. Boken pläderar också för att sjukhusledningen skall väcka förändringen både uppifrån och nedifrån och se till att det blir en fruktbar konstruktiv dialog.

Vi tycker sammanfattningsvis att författarna på sitt sätt har skrivit en bok som handlar om det moderna begreppet "empowerment" samtidigt som det är en kraftfull uppmaning till läkarna att engagera sig.

Ulf Swanstein

Inger Blennow

Våra recensenter

Dagmar Lagerberg är docent och verksam vid barnhälsovården, Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Tore Nilstun* docent vid enheten för medicinsk etik, Lunds universitet, *Solvig Ekblad* docent och en- hetschef för Invandrarmiljö och hälsa, Karolinska institutet, Stockholm, *Elisabeth Arborelius* docent i psykologi, Centrum för barn- och ungdomshälsa, Huddinge, *Sven Hessle* professor i socialt arbete, Stockholms universitet, *Ulf Swanstein* lednings- läkare i NV Skånes sjukvårdsdistrikt, *Inger Blennow* verksamhetschef psykiatriska kliniken, Helsingborgs lasarett.

Böcker till redaktionen

Ursula Nuber

Vår tids egoism. Varför självförverkligande ofta leder till ensamhet

Natur o Kultur 1998, 149 s. ISBN 91-27-06549-9

Kathlyn Hendricks & Gay Hendricks

Den medvetna kärleken

Svenska Förlaget 1998, 309 s. ISBN91-7738-485-7.